

Research

The Condition and Recommendations for Promoting Internal Quality Assurance for Private Islamic Schools

Jaruwat Songmeung*, Kasetchai Laeheem*, Maruyani Baka**, and Hasem Asharee***

*Lecturer, Department of Teaching Profession, Liberal Arts and Social Sciences, YIU

** Officer, the Inspector General Office of the 12th Region

*** Lecturer, Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, PSU

Abstract

As part of the research on system and mechanism of internal quality assurance for private Islamic schools, the paper aims to present the condition of the internal quality assurance of private Islamic schools and to propose recommendations for conducting the internal quality assurances for private Islamic schools.

According to the research findings, it is indicated that each school differently conducted three aspects of internal quality insurance covering quality control, quality monitoring and quality assessment. School personnel are divided into 4 groups based on their roles: executives, vice-executives, quality assurance officers and other officers. They all understand and participate in quality assurance differently. Recommendations for promoting the quality assurance in private Islamic schools are as follows: (1) developing quality assurance to cover all school, (2) adjusting some indicators that contrast to Islamic education, (3) supporting the cooperation and developing quality assurance instruments which are in accord with school, (4) developing the school personnel to be equipped with knowledge and skills of quality assurance, and (5) developing school's administration knowledge based on Islamic principles.

Keywords: internal quality assurance, Islamic private schools, southernmost provinces

บทความวิจัย

**สภาพและแนวทางการส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลาม**

จาร์วันน์ สองเมือง*, เกษตรชัย และหิมา*, คอเหล็ด หะยีสาอี*, มะรียานี บากา** และฮาเซ็ม อัซฮารี***

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิชาชีพครู คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

** สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12

*** อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

บทความนำเสนอผลการวิจัยส่วนหนึ่งจากการวิจัยระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและแนวทางส่งเสริมการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานทั้งสามส่วน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ แตกต่างกัน โดยบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับรอง ผู้รับผิดชอบงานประกัน และบุคลากรฝ่ายอื่นๆ ซึ่งมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการทำงานด้านประกันคุณภาพต่างกัน และแนวทางการสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือ 1) พัฒนาระบบประกันคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพันธกิจของโรงเรียน 2) ปรับเปลี่ยนตัวบ่งชี้ที่ขัดกับแนวทางการจัดการศึกษาในอิสลาม 3) ส่งเสริมความร่วมมือและพัฒนาเครื่องมือการประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับโรงเรียน 4) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพ และ 5) พัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวทางอิสลาม

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายใน, โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม, จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถาบันการศึกษาในทุกระดับการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพสมัยใหม่ที่เน้นการสร้าง ความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคน จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยที่ความมั่นใจนั้นต้องอยู่บนรากฐานของหลักวิชา ข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์และความสมเหตุสมผล เป็นสำคัญ โดยโรงเรียนต้องดำเนินการในสองรูปแบบ คือ การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพ ภายนอก

มาตรา 48 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการ ประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งสภาพระบบและกลไกการ ประกันคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน ปัจจุบันยังไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคุณภาพ ที่แท้จริงในโรงเรียนได้ ทั้งนี้อาจเกิดจากระบบการ ประกันคุณภาพที่ใช้อยู่ไม่ได้เอื้อต่ออัตลักษณ์ของ โรงเรียนที่มีความแตกต่างจากโรงเรียนโดยทั่วไป ใน ขณะเดียวกันบุคลากรในโรงเรียนขาดความตระหนักและ การมีส่วนร่วมในการสร้างคุณภาพของการจัดการศึกษา ของโรงเรียน ดังนั้นเพื่อให้การประกันคุณภาพมีประสิทธิภาพ ในการผลักดันให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการ บริหารจัดการเพื่อสร้างกลไกคุณภาพในโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องมีการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อการประกัน คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ใหม่ โดยประยุกต์จากแนวคิดทางการศึกษาอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญา เป้าหมายและอัตลักษณ์ของ

โรงเรียน ตลอดจนเป็นกลไกเพื่อการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการ จัดการศึกษาต่อไป

การวิจัยเรื่อง ระบบและกลไกการประกัน คุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึง เกิดขึ้น โดยการสนับสนุนของสนับสนุนจากโครงการ ความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (สคศต.) และสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งบทความวิจัยนี้จะนำเสนอ ผลบางส่วนของการวิจัยนี้ โดยนำเสนอสภาพการดำเนิน กิจกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม กับแนวทางส่งเสริมการ ดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน อันเป็นองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาระบบ และกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการดำเนินการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์ และวาสนา แสงงาม (2546) ได้ทำการศึกษาการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยวิธีการวิจัยภาพอนาคตชาติพันธุ์ นำเสนอผล การศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในจังหวัด ปัตตานี มีแนวทางคล้ายคลึงกันแต่มีการปฏิบัติต่างกัน ตาม กรม ต้นสังกัด สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จะได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาจากองค์กรภายนอก สถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจาก หน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป และสถานศึกษาสังกัด คณะกรรมการการศึกษาเอกชนจากกรมต้นสังกัดเท่านั้น

ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวทำให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน

สุวิมล เขี้ยวแก้ว และคณะ (2545) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้และนำเสนอผลการศึกษาในส่วนของประกันคุณภาพว่า งานประกันคุณภาพการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยประเมินภายนอกของสถานศึกษา และทำหน้าที่ประเมินภายในของเขตพื้นที่การศึกษาด้วย โดยจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่คือ การกำหนดนโยบายด้านประกันคุณภาพของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รวมทั้งคำนึงถึงความเหมาะสมของเขตพื้นที่การศึกษา และมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ประชุม อบรมให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพการศึกษา

มุฮัมมัดอิลมี อุซัน (2549) ได้ศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทางด้านการประกันคุณภาพจากการศึกษา พบว่าสถานศึกษาเอกชนโดยรวมส่วนใหญ่ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้ในระดับมากทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบที่ 8 การรายงานคุณภาพการศึกษาที่ดำเนินการได้ในระดับน้อย และเป็นองค์ประกอบที่มีสถานศึกษาทุกกลุ่มตัวแปรไม่ได้ดำเนินการมากที่สุด องค์ประกอบที่ 5 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการได้ดีกว่า คือ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกองค์ประกอบ สถานศึกษาที่มีครู/บุคลากรที่มีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้ดีกว่าสถานศึกษาทุกกลุ่มตัวแปร ส่วนสถานศึกษาที่ดำเนินการได้น้อยกว่าสถานศึกษาทุกกลุ่มตัวแปร คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาที่ผู้บริหารมีความสามารถระดับปานกลาง และสถานศึกษาที่มีครู/บุคลากรที่มีความรู้เรื่องการประกันคุณภาพจำนวนน้อย

กว่าร้อยละ 50 ในการดำเนินงานตามรายการในแต่ละองค์ประกอบ โรงเรียนโดยรวมส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยปัญหาที่พบมากที่สุดเป็นปัญหาเดียวกัน คือ ภาระงานของผู้บริหาร /ครู /บุคลากรมีมากจนไม่สามารถปฏิบัติงานทุกงานที่ได้รับมอบหมายได้ดี รองลงมา คือ ผู้บริหาร/ครู /บุคลากรไม่เข้าใจการจัดเตรียมเอกสาร/หลักฐานต่างๆ สำหรับการประเมินภายนอก ผู้บริหาร/ครู /บุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่องานที่ได้รับผิดชอบ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด และการชี้แจง / การให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ตรงกันทำให้สถานศึกษาสับสน

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และคณะ (2548) โดยได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพโรงเรียน โดยในส่วนของพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในโรงเรียน ได้ผลการพัฒนา คือ 1) ด้านกระบวนการทัศน์และการจัดตั้งองค์กรคุณภาพโรงเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ในระดับดีมาก โดยมีการทำความเข้าใจกับทีมบริหารทุกระดับในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์มาเป็นการพัฒนาระบบต่างๆ ประสานการประเมิน อีกทั้งทีมหรือบุคคลที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพในสถานศึกษาเปลี่ยนความคิดและวิธีการทำงานใหม่ 2) การจัดทำแผนพัฒนาของโรงเรียนสามารถดำเนินการได้ในระดับดีมาก โดยโรงเรียนส่วนใหญ่มีการวิเคราะห์สภาพการณ์เฉพาะที่ชี้ให้เห็นสภาพชุมชนและครอบครัวของนักเรียน ความคาดหวังและความต้องการของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนและยังมีการปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์เฉพาะ ที่ได้วิเคราะห์ไว้และสาระของวิสัยทัศน์มีพลังต่อการดำเนินการไปสู่ความสำเร็จในระยะเวลาที่กำหนดไว้ชัดเจน 3) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับดี โดยโรงเรียนมีการวางระบบความสัมพันธ์กับชุมชน การกำหนดช่องทางและการวางบทบาทชุมชน ผู้ปกครองและศิษย์เก่าเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพในโรงเรียน 4) การวางระบบคุณภาพ โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ระดับดีมาก คือ มีการออกแบบกระบวนการทำงานของระบบย่อยที่สอดคล้องกับ

มาตรฐานและตัวชี้วัด มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานและตัวบ่งชี้กับระบบย่อยที่เป็นจุดเน้นของโรงเรียน 5) โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสร้างความตระหนักและการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับดี และ 6) ในส่วนของการประเมินทบทวนนั้น โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ในระดับดี และสามารถนำผลการประเมินมาใช้ปรับเกณฑ์โรงเรียนและตัวชี้วัดระบบได้ในระดับพอใช้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อบูรณาภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ คุณภาพการศึกษาที่เกิดจากระบบการบริหารจัดการ ระบบการจัดการเรียนรู้ และระบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่ไม่น่าพอใจ ปัญหาเหล่านี้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากขาดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ประกอบกับโรงเรียนไม่ค่อยได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครูส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาน้อยมาก โรงเรียนต้องพัฒนาด้วยตนเองเป็นหลัก และโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน หรือองค์กรทั้งภายในและต่างประเทศที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาตามหลักการศาสนาอิสลาม เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิต และตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

วิธีการวิจัย

การวิจัยระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโครงการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แต่สำหรับผลการวิจัยที่นำเสนอในบทความวิจัยนี้เป็นผลของการวิจัยในส่วนแรก ซึ่งใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากร คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี จำนวน 15 โรงเรียน จังหวัดยะลา จำนวน 11 โรงเรียน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 35 โรงเรียน โดยมีขั้นตอนการเลือกโรงเรียนดังนี้

- การแสวงหาโรงเรียนนำร่อง โดยการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดเวทีสัมมนา เว็ปไซด์ การจัดทำแผ่นพับแนะนำโครงการ โดยโรงเรียนที่สนใจสามารถแจ้งความประสงค์กลับมายังสำนักงานโครงการ

- การคัดเลือกโรงเรียนนำร่อง คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโดยพิจารณาจากแบบแจ้งความจำนงค์เข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่อง สอบถามความคิดเห็นทางโทรศัพท์เกี่ยวกับแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและความพร้อมทางกายภาพ เช่น ที่ตั้งของโรงเรียน สภาพของโรงเรียน เป็นต้น

- การชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมชี้แจงโรงเรียนนำร่องเกี่ยวกับเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานของการวิจัย ตลอดจนบทบาทของคณะผู้วิจัยและโรงเรียนนำร่อง

3. ขั้นตอนการวิจัย

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้เพื่อรวบรวมผลการศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตลอดจนถึงสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียน

2) สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และศึกษาทัศนคติ บทบาทและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ในการสัมภาษณ์จะใช้การสุ่มตัวอย่างโรงเรียนจำนวน 6 โรงเรียนโดยพิจารณาจากขนาดของโรงเรียน ใหญ่ กลางและเล็ก อย่างละ 2 โรง

3) เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้โรงเรียนที่เข้าร่วมได้นำเสนอภาพความสำเร็จและปัญหาจากการดำเนินการประกัน

คุณภาพการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความถูกต้องชัดเจน และถอดบทเรียนเพื่อการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

ผลการวิจัย

บทความนี้นำเสนอผลการวิจัยใน 2 ประเด็น คือ 1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน และ 2) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพของโรงเรียน ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยมีสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกแตกต่างกัน ทั้งนี้ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้เกิดจากขนาดหรือที่ตั้งของโรงเรียน แต่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินการ คือ

1.1 การยอมรับต่องานประกันคุณภาพภายใน
โรงเรียนโดยส่วนใหญ่มีแนวทางการดำเนินงานที่ยึดติดกับแนวคิดดั้งเดิม แต่โดยส่วนใหญ่กลับเห็นว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน ไม่เพียงแค่ว่าเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ดังที่ผู้บริหารโรงเรียน นร.01 ได้กล่าวว่า “โรงเรียนจะต้องมีคุณภาพ ถึงแม้ไม่มีกฎหมายมาบังคับ เราก็จะต้องสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพียงแต่การสร้างคุณภาพตามแนวทางที่กำหนดนี้เป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนต้องทำความเข้าใจ และปัจจุบันโรงเรียนยังขาดความเข้าใจในการดำเนินการในเรื่องนี้อยู่มาก” และหัวหน้าครูกลุ่มวิชาศาสนา โรงเรียน ปน.03 กล่าวว่า “การทำงานให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสอนศาสนา เพราะนี่คือเรื่องของศาสนาที่เราทุกคนจะต้องถูกสอบสวนในวันกิยามะฮ์”

1.2 ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการดำเนินกิจกรรม
การดำเนินการของงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเริ่มต้นด้วยความพยายามในการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในโรงเรียน แต่พบว่าโดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือจากครูกลุ่มวิชาศาสนา ทั้งนี้พบว่า บุคลากรกลุ่มวิชาศาสนาก็ไม่ได้ขัดแย้งกับแนวคิดการประกันคุณภาพภายใน แต่เหตุผลสำคัญคือการขาดกลวิธีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การขาดทักษะพื้นฐานเพื่อการดำเนินงานตามเงื่อนไขการประกันคุณภาพภายในและอีกสาเหตุที่มีความสำคัญคือ การขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้บริหารที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพกับบุคลากรกลุ่มวิชาศาสนา

ปัญหาการมีส่วนร่วมของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หากพิจารณาอย่างผิวเผิน อาจสรุปได้ว่ามีสาเหตุจากการปฏิเสธสิ่งใหม่ๆ ของครูกลุ่มวิชาศาสนา แต่เมื่อทำการศึกษาเชิงลึก พบว่า งานเอกสารของกลุ่มวิชาศาสนาที่ใช้ภาษาอาหรับและภาษามลายู ตลอดจนข้อจำกัดในการใช้ภาษาไทยของครูผู้สอนกลุ่มวิชาศาสนา คืออุปสรรคสำคัญของผู้ประเมินจากภายนอก ทำให้การให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของครูกลุ่มวิชาศานา น้อยลงไป ทั้งนี้ตัวแทนครูสอนกลุ่มวิชาศาสนาโรงเรียน ปน.03 ให้ความเห็นว่า “ความจริงเวลาผู้ประเมินภายนอกมาที่โรงเรียน เราไม่ได้ให้ความสนใจกับวิชาศาสนาเลย ดูไปเขาก็ไม่รู้เรื่องว่า ครูสอนศาสนาทำอะไรกันบ้าง เพราะแผนการสอน โครงการต่างๆ เป็นภาษามลายูทั้งหมด แต่จะให้เราแปลทั้งหมดเป็นภาษาไทยทั้งหมดก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายเหมือนกัน ที่สำคัญเขาไม่เข้าใจเลยว่า กิจกรรมที่เราทำมันเกี่ยวข้องกับงานประกันอะไรบ้าง เขาเลยดูแต่วิชาสามัญและกิจกรรมทั่วๆ ไป สุดท้ายเราก็ต้องปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเยอะมาก บางทีถ้าเขาเข้าใจภาษามลายู เขาอาจจะให้คะแนนถึงยอดเยี่ยมกับเราก็ได้”

1.3 บุคลากรด้านการประกันคุณภาพภายใน
บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการงานประกันคุณภาพของโรงเรียน จากการศึกษาค้นคว้า งานประกันคุณภาพมีโครงสร้างการ

บริหารเช่นเดียวกับงานอื่นๆ ของโรงเรียน ซึ่งบทบาทของบุคลากรในโรงเรียนต้องงานประกันคุณภาพมีดังนี้

1) ผู้บริหารโรงเรียน โดยทั่วไปผู้บริหารสูงสุดที่มีอำนาจในการตัดสินใจและถือว่าเป็นสัญลักษณ์สำคัญของโรงเรียนมีเพียงท่านเดียว คือ เจ้าของโรงเรียนหรือผู้รับใบอนุญาต หรือผู้จัดการ ซึ่งจะ เป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารโรงเรียนโดยรวม และมีบทบาทในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองของนักเรียนและชุมชน แต่สำหรับการบริหารงานภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ ผู้บริหารระดับรองลงมาจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เช่น ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ผู้บริหารในระดับครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ จะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด

2) ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ซึ่งคณะกรรมการจะประกอบด้วยหัวหน้าฝ่ายต่างๆ แต่จะพบว่า การปฏิบัติงานจริง บทบาทของผู้ปฏิบัติงานจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละโรงเรียน เช่น ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินงานเอง หัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้างานเป็นผู้ดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพ

3) บุคลากรในโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เข้าใจถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ก็ไม่ทราบถึงรายละเอียดวิธีการดำเนินการมากนัก เพียงแต่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และเข้าใจว่าคำสั่งเหล่านั้นจะมีส่วนช่วยในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้ การให้ความรู้กับบุคลากรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพมีการดำเนินการน้อยมาก แต่จะเน้นการประชุมชี้แจงการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่ายเท่านั้น

1.4 รูปแบบการดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในจะต้องครอบคลุม 3 กระบวนการหลัก คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า

1) การควบคุมคุณภาพ พบว่า โรงเรียนเริ่มต้นกิจกรรม ด้วยการจัดทำหรือการศึกษา

ธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน และจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการตั้งคณะกรรมการด้านการประกันคุณภาพ ซึ่งกิจกรรมข้างต้นมีหลักฐานการดำเนินการที่ชัดเจน ดังที่ผู้บริหารโรงเรียน ยล.01 กล่าวว่า “แผนของโรงเรียนจะต้องตอบโจทย์ของการประกันคุณภาพการศึกษาให้ได้ มิฉะนั้นก็บอกได้เลยว่า สิ่งที่ทำก็จะเป็นกลายเป็นสิ่งที่สูญเปล่า” เพียงแต่การดำเนินการในขั้นตอนเหล่านี้ บางโรงเรียนอาจจะยังขาดความสมบูรณ์ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ความเข้าใจต่อกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการปฏิบัติงานซึ่งบางครั้งยังขาดการศึกษาความเป็นไปในการปฏิบัติจริง ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการขาดแคลนงบประมาณ แต่ทั้งนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่เน้นการให้ความสำคัญต่อการกระจายงบประมาณให้ครอบคลุมทุกพันธกิจของแผน

การติดตามและสั่งการโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้บทบาทสำคัญอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้แล้ว การประชุมประจำเดือนของผู้บริหารกับหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ก็เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญสำหรับการควบคุมคุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน ปน.01 กล่าวว่า “การประชุมประจำเดือน ถึงแม้จะไม่ใช่วิธีเกี่ยวกับการประกันโดยตรง แต่หากมีอะไรที่เป็นประเด็นบ้างก็จะหยิบยกมาคุยกัน ซึ่งทำให้ผู้บริหารงานและหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ได้รู้สภาพของงานที่ทำกันอยู่ และการปรับเปลี่ยนแผนเพื่อป้องกันจุดอ่อนก็จะเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้”

2) การตรวจสอบคุณภาพ ในกระบวนการนี้ ส่วนใหญ่โรงเรียนดำเนินการในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ การตรวจสอบตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดให้ โดยโรงเรียนจะไม่มีกรอบแบบกระบวนการอื่นอีก ทั้งนี้เพื่อลดภาระและความซ้ำซ้อนของงาน เพราะทางโรงเรียนจะต้องทำรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำและต่อเนื่อง แต่พบว่า การตรวจสอบยังขาดความชัดเจนในการนำไปสู่การปรับปรุง เนื่องจากการทำงานในขั้นตอนนี้เป็นการทำงานของฝ่ายที่รับผิดชอบ และขาดการสะท้อนกลับไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การรายงานต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนในปัจจุบันอาจจะเป็นเพียงการรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัด แต่ยังไม่รวมไปถึงการเผยแพร่ข้อมูลสำหรับผู้ปกครองหรือสาธารณชน ทั้งนี้ผู้บริหารบางส่วนเห็นว่าไม่มีความจำเป็นใดๆ เนื่องจากโรงเรียนอยู่ได้ด้วยตัวเอง เนื้อหาใจของผู้ปกครองและชุมชนอยู่แล้ว ลักษณะของการดำเนินกิจกรรมสำหรับการตรวจสอบ พบว่า ส่วนใหญ่เน้นการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการดำเนินงานต่างๆ และมีผู้ดำเนินการตรวจสอบเพียงไม่กี่คน ไม่ได้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการแต่อย่างใด

3) การประเมินคุณภาพ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินคุณภาพในทุกปีการศึกษาและจัดส่งรายงานการประเมินคุณภาพไปยังหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งรูปแบบการประเมินเป็นไปตามแบบที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งต้องใช้ข้อมูลทีละเอียดมาก และการดำเนินการของโรงเรียนหลายอย่างไม่สอดคล้องกับแบบประเมินดังกล่าว ทั้งๆ ที่หากพิจารณาที่เป้าหมายแล้วจะบอกได้ว่ามีเป้าหมายที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ในการประกันคุณภาพเช่นกัน ดังที่ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพโรงเรียน ยล.03 ให้ความเห็นไว้ว่า “แบบประเมินที่เขตกั้นพื้นที่ให้มา จำเป็นต้องใส่ข้อมูลดิบลงไปให้ครบก่อน ยุ่งยากมาก ดูเหมือนว่าเป็นงานที่จะต้องทำตลอดต่อเนื่องกันมาตลอดปี แต่ก็อาจจะยังได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนเหมือนกัน”

หลายโรงเรียนมีการปรับปรุงเครื่องมือการประเมินที่หน่วยงานต้นสังกัดส่งมาให้ เนื่องจากหากใช้เครื่องมือดังกล่าวอาจจะทำให้การจัดทำรายงานการประเมินไม่ทันกำหนด แต่ทั้งนี้ก็ยังยึดมั่นในหลักการเดิม ผู้บริหารโรงเรียน ปน.01 กล่าวว่า “แบบฟอร์มต่างๆ ที่ทางเขตส่งมาให้เรา ปัจจุบันมันก็ยังเป็นเรื่องยุ่งยากอยู่ ซึ่งหากมีการพัฒนาเครื่องมือที่ทำงานพวกนี้ง่ายขึ้นจะดีมาก ที่สำคัญการดำเนินงานบางอย่างของโรงเรียน เรายังไม่รู้ว่าจะใส่ในแบบฟอร์มพวกนี้ยังงั้น”

2. แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพของโรงเรียน

จากการวิจัย พบแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังนี้

2.1 พัฒนารอบการประกันคุณภาพที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินงานของโรงเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการสอนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ที่พัฒนามาจากบ่อเนาะในอดีต ซึ่งเดิมเป็นการจัดการเรียนการสอนเฉพาะวิชาศาสนา และเน้นการเรียนการสอนแบบฮัลเกาะฮ์¹ มากกว่าการเรียนการสอนในชั้นเรียน นักเรียนจะพักอยู่ที่โรงเรียน จึงมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ ด้วยเงื่อนไขและรูปแบบของการประกันคุณภาพในปัจจุบัน ทำให้หลายโรงเรียนมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อการประกันคุณภาพ และละเลยการดำเนินงานตามพันธกิจสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโรงเรียนและยังส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโรงเรียนในอนาคต ด้วยเหตุนี้ระบบการประกันคุณภาพสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะต้องได้รับการพัฒนาให้สะท้อนภาพความเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและตอบสนองต่อทุกพันธกิจของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในอิสลาม ดังที่ครูสอนศาสนาท่านหนึ่งตั้งประเด็นคำถามว่า “การทำกลุ่มฮัลเกาะฮ์และการละหมาดร่วมกันของนักเรียนที่บาหลีเฮฮ์² ทำให้ผู้ประเมินบอกว่าไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านี้ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้มาก และเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนของมุสลิม” และครูอีกท่านหนึ่งตั้งประเด็นว่า ในวันหยุด โรงเรียนจะจัดให้นักเรียนที่เรียนศาสนาชั้นสูงๆ ไปสอนตามโรงเรียนตาดีกา³ ถือว่าเป็นการพัฒนาผู้เรียนได้หรือเปล่า

2.2 ปรับเปลี่ยนตัวบ่งชี้ที่ขัดกับแนวทางการจัดการศึกษาในอิสลาม จากการศึกษาพบว่า ในบางตัวบ่งชี้ มีความไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เช่น ตัวบ่งชี้ที่ 8.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมี

¹ เป็นการศึกษาแบบเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันศึกษาและนำเสนอในกลุ่ม

² เป็นสถานที่ใช้ในการละหมาดร่วมกันและเรียนจากบาบอเจ้าของโรงเรียนหรือครูสอนศาสนา

³ ตาดีกา คือสถานที่เรียนศาสนาชั้นบังคับสำหรับเยาวชนในแต่ละหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะสอนในวันหยุด

ผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์ ซึ่งเรื่องของดนตรีและนาฏศิลป์เป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้วยหลักคำสอนของศาสนาในหลายประเภท ดังนั้นในโรงเรียนส่วนใหญ่จึงหลีกเลี่ยงที่จะไม่ให้ความสำคัญหรือจัดให้มีการเรียนการสอน แต่เมื่อต้องถูกนำมาสู่การประกันคุณภาพการศึกษา จึงกลายเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ โดยบางโรงเรียนยอมที่จะไม่ผ่านในตัวเองขึ้น ในขณะที่บางโรงเรียนส่งเสริมการเล่นพื้นบ้าน เช่น ปัญจะชีลัต ซึ่งครูท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า “ต้องตรวจสอบถึงความถูกต้องของหลักคำสอนของศาสนาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่นักเรียนผู้หญิงเป็นผู้แสดงด้วย ทั้งนี้ถึงแม้การแสดงนาฏศิลป์บางอย่างเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนในสามจังหวัด แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากหลักการของศาสนา ซึ่งหน้าที่สำคัญของโรงเรียนคือการนำเสนอหลักการศาสนาที่ถูกต้อง” ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการศาสนาด้วย เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียน

2.3 ส่งเสริมความร่วมมือและพัฒนาเครื่องมือประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับโรงเรียน ด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่เมื่อพิจารณาแล้วมีส่วนที่เกี่ยวข้องไปยังกลุ่มวิชาน้อย และในการประเมินที่ผ่านมา ผู้ประเมินจากภายนอกไม่ได้ให้ความสนใจข้อมูลจากกลุ่มวิชาศาสนา ทำให้การมีส่วนร่วมของครูกลุ่มวิชาศาสนาในการประกันน้อยลงไป และมองว่างานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นงานเฉพาะของกลุ่มวิชาสามัญ ในขณะที่เดียวกันก็เกิดคำถามจากครูกลุ่มวิชาสามัญว่า ทำไมงานประกันจึงเป็นเรื่องเฉพาะครูกลุ่มวิชาสามัญ ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องของโรงเรียนทั้งโรงเรียน ซึ่งประเด็นเหล่านี้นำไปสู่การขาดความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ในขณะเดียวกับ เครื่องมือที่โรงเรียนใช้ในปัจจุบันสามารถตอบคำถามของการประกันคุณภาพการศึกษาในมิติเดียว คือ มิติของกลุ่มวิชาสามัญ จึงกลายเป็นเครื่องมือที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงานที่แท้จริงของโรงเรียน ดังกรณีของครูผู้สอนตามตัวบ่งชี้ที่ 9.7 ที่กำหนดไว้ว่าจะต้องมีจำนวนครูและบุคลากรสนับสนุนที่เพียงพอ ซึ่งในการคำนวณยังไม่มีแนวทางที่จะนำครูกลุ่มวิชาศาสนาเข้าร่วม

ในการคำนวณให้ถูกต้องได้เนื่องจากการจัดช่วงชั้นเรียนไม่สอดคล้องกัน ในขณะที่จำนวนครูกลุ่มวิชาสามัญและกลุ่มวิชาศาสนาในโรงเรียนมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และมีภารกิจในการดูแลนักเรียนเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องต้องมีการพัฒนาเครื่องมือการประกันคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือจากทุกส่วนในโรงเรียน

2.4 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพ บุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา แต่พบว่า การให้ความรู้เรื่องดังกล่าวดำเนินอยู่ในขอบจำกัด ในขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับการอบรมมาแล้วกลับขาดทักษะในการนำมาสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน ซึ่งทำให้ไม่เกิดการดำเนินกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาจริงในโรงเรียน ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การจัดการความรู้ของโรงเรียนต่อไป

2.5 พัฒนางค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวทางอิสลาม องค์ความรู้ในอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่โรงเรียนได้ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนผูกโยงกับพันธกิจตามหลักการของศาสนา การนำองค์ความรู้ที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับหลักคำสอนของศาสนาทำให้เกิดผลในการปฏิบัติได้น้อย ดังนั้นเมื่อคณะผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักการของศาสนาจึงได้รับการตอบรับและให้การสนับสนุนจากโรงเรียน ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียน ปน.06 ได้กล่าวว่า “องค์ความรู้จากหลักคำสอนของศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ และจะต้องนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนให้ได้ เพราะถ้าทุกการงานคืออิบาดะฮ์⁴ แล้ว ทุกคนก็ปฏิเสธที่จะไม่ทำไม่ได้ ที่สำคัญมุสลิมต้องใช้คำสอนของศาสนาในการดำเนินชีวิต”

⁴ หมายถึง คำสั่งใช้หรือคำสั่งห้ามสำหรับมุสลิมที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนในการปฏิบัตินั้น

สรุปและอภิปรายผล

โรงเรียนนาร่องที่เข้าร่วมโครงการวิจัยยอมรับว่า งานประกันคุณภาพก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้สภาพการดำเนินการของงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นภาพของความพยายามในการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในงานประกันคุณภาพ อันเนื่องจากการขาดกลวิธีในการสร้างการมีส่วนร่วม การขาดทักษะพื้นฐานเพื่อการดำเนินงานตามเงื่อนไขการประกันคุณภาพภายในและการขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้บริหารที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพ

สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานประกันคุณภาพ พบว่า ผู้บริหารระดับรอง เช่น ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้กำหนดรูปแบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เป็นผู้ควบคุมและติดตามการปฏิบัติงาน เป็นที่ปรึกษาการดำเนินงานประกัน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ซึ่งคณะกรรมการจะประกอบด้วยหัวหน้าฝ่ายต่างๆ แต่จะพบว่า การปฏิบัติงานจริง บทบาทของผู้ปฏิบัติงานจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละโรงเรียน เช่น ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินงานเอง หัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้างานเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งในบางโรงเรียนอาจจะมีส่วนช่วยหรือเจ้าหน้าที่ในฝ่ายร่วมปฏิบัติงาน สำหรับบทบาทของบุคลากรด้านอื่นๆ ของโรงเรียนต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน พบว่า ส่วนใหญ่เข้าใจถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ก็ไม่ทราบถึงรายละเอียดวิธีการดำเนินการมากนัก เพียงแต่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และเข้าใจว่าคำสั่งเหล่านั้นจะมีส่วนช่วยในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพภายในในทิศทางเดียวกัน แต่จะมีความก้าวหน้าที่แตกต่างกัน โดยในการควบคุมคุณภาพ พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการที่

ชัดเจน สำหรับการตรวจสอบคุณภาพ โรงเรียนดำเนินการตรวจสอบตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด โดยโรงเรียนไม่มีการออกแบบกระบวนการอื่นเพิ่มเติมอีก เพื่อลดภาระและความซ้ำซ้อนของงาน เพราะทางโรงเรียนต้องส่งรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป แต่ทั้งนี้พบว่าในการตรวจสอบยังขาดความชัดเจนในการนำไปสู่การปรับปรุง เนื่องจากการทำงานในขั้นตอนนี้เป็นการทำงานของฝ่ายที่รับผิดชอบ และขาดการสะท้อนกลับไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของการดำเนินกิจกรรมสำหรับการตรวจสอบพบว่า ส่วนใหญ่นำการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการดำเนินงานต่างๆ และมีผู้ดำเนินการตรวจสอบเพียงไม่กี่คน ไม่ได้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการแต่อย่างใด และในขั้นการประเมินคุณภาพ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินคุณภาพในทุกปีการศึกษาและจัดส่งรายงานการประเมินคุณภาพไปยังหน่วยงานต้นสังกัด หลายโรงเรียนมีการปรับปรุงเครื่องมือการประเมินที่หน่วยงานต้นสังกัดส่งมาให้ เนื่องจากหากใช้เครื่องมือที่ทางหน่วยงานต้นสังกัดส่งมาให้ จะทำให้การจัดทำรายงานการประเมินไม่ทันกำหนด

สำหรับแนวทางการสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) พัฒนาระบบประกันคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพันธกิจของโรงเรียน 2) ปรับเปลี่ยนตัวบ่งชี้ที่ขัดกับแนวทางการจัดการศึกษาในอิสลาม 3) ส่งเสริมความร่วมมือและพัฒนาเครื่องมือการประกันคุณภาพที่สอดคล้องกับโรงเรียน 4) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพ และ 5) พัฒนาคณะกรรมการด้านการบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวทางอิสลาม

เอกสารอ้างอิง

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ. 2550. รายงานการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อบูรณาภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงศ์ และ วาสนา แสงงาม. 2546.

**การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับ
การศึกษาระดับพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี.**

วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-
เมษายน หน้า 100-112

มูฮัมหมัดอิลมี อุซัน. 2549. “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะ

**การบริหารงานกับการปฏิบัติงานตาม
กระบวนการการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เอกชนสอน
ศาสนาอิสลาม ในจังหวัดปัตตานี”. วิทยานิ
พนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
วัด ผล และ วิ จั ย ก า ร ศี ก ษ า ,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และคณะ. 2548. รายงานการ

**วิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการพัฒนาเชิง
ระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพ
โรงเรียน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.**

สุวิมล เขียวแก้ว, ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, ชิดชนก เจริญ,

สุรัชย์ มีชาญ และ เบญจนาฏ ดวงจิโน. 2545.

**รูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่
การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้.**

วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-
ธันวาคม หน้า 259-272

